

МОРАЛЬНА КУЛЬТУРА – ЗАСАДА ЕФЕКТИВНОСТІ ЮРИДИЧНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ ГУМАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

З початку розвитку України як незалежної держави було прийнято цілу низку законів, які повинні були створити відповідні умови для демократизації держави, гуманізації суспільного життя.

Відтак важливої ролі набуває концепт майбутнього і як регулятивно-правовий принцип, і як конститутивний чинник. І яку роль тут відіграватиме етика? Яке місце вона має посідати в сучасному житті? Чи можна подолати антропоцентризм в етиці, з яким часто-густо пов'язується сучасний кризовий стан людства? Як така етика співвідноситься із традиційними морально-правовими приписами?

Відкинувши вузький горизонт теорії моралі, і тим більше культури поведінки, до яких часто-густо з ідеологічних причин зводили етику позитивістсько зорієнтовані вчення, саме етиці майбутнього надали тієї змістовності, яка ставить в центр належного повинне, що за вихідний пункт і кінцеву мету вбачає людину з її найвищою цінністю – людською гідністю. Продовжуючи здійснювати в етиці «коперніканський переворот», етика як вчення про смисл життя трансформувалася до питань моральної необхідності, основу якої складають абсолютні об'єктивні загальнолюдські цінності. Віднайшовши людські смисли, тобто смисложиттєвіорієнтації через цінності свободи, справедливості і солідарності як цінності волі, етика майбутнього набуває здатності в методологічному відношенні несуперечливо розв'язати проблему співвідношення норми і факту, ідеалу і дійсності, майбутнього і сучасного, моралі і права.

Специфікою «етичної революції» є здатність етичного вчення об'єднувати на засадах толерантності і довіри різноманітні доробки світоглядницької, релігійно-теологічної, економічно-правової, художньо-естетичної думки в ту єдину «картину людини», яка спроможна перетворити сьогодення і на гуманістичних засадах виробляти такі морально-правові виправдані вимоги до майбутнього, які вбирають в себе розмаїття різних думок, почуттів, життєвих позицій.

Наприклад, ставши на шлях уточнення загальноновизнаних в ХХ столітті світовою суспільною думкою основних цінностей, етика майбутнього спирається на доробки християнства, гуманістичної філософії, філософської антропології і нового типу раціоналізму. Методологічні досягнення критичного раціоналізму, отже, дають їй можливість теоретичні настанови вищезначених напрямків етичної думки зорієнтувати на поєднання аксіологічного і гносеологічного моментів в єдине сукупне достовірне знання про засоби віднайдення реалістичних шляхів перетворення дійсності на

гуманістично-правових засадах. Зберігаючи смисложиттєві настанови через трансформування основних цінностей в морально-нормативну змістовність вирішення конкретних соціально-правових проблем, конструктивний раціоналізм етики дає можливість віднайдення сукупного аксіолого-гносеологічного знання, що набуває форми конкретної наукової теорії реформування суспільної діяльності з усією складністю системи її детермінантних чинників – природних, соціальних, економічних, політичних, естетичних, моральних, релігійних – в першу чергу правових. Засадничений взаємкритичним співвідношенням ціннісно зорієнтованих різноманітних позицій, конструктивний раціоналізм дає можливість через співвідношення конкретних утопій, що набувають змістовних характеристик конкретних гіпотез, включати в процес конструювання науково-теоретичного знання вирішення проблем (децизіоністського знання) різнорівневі характеристики цього знання – від безпосередньо чуттєвого бачення до соціальних концепцій, що кладуть в свою основу філософсько-метафізичної побудови соціально-правових концепцій. Підсумком стає достовірне ціннісно змістовне поєднання гуманістичної моральної норми і аналізу юридично-правової дійсності. Це дає змогу виробляти соціальну перспективу, що відповідає людській гідності. Соціальна інженерія на підставі методу конструктивного раціоналізму, на відміну від критичного раціоналізму, який при вирішенні проблем змушений був своїм «негативним» утилітаризмом елімінувати моральну зорієнтованість на вище благо, наповнює децизіоністське юридичне знання смисложиттєвою змістовністю.

Як бачимо, юридично-правові характеристики демократизації, гуманізації сучасної держави і суспільства втрачають свою дієвість без належного формування відповідної морально-етичної культури суспільства і окремої особи як рядових членів суспільства, так і представників владно-керівних структур його. Наочно це підтверджують громадсько-державні події в Україні кінця 2013-2014 років. Саме прояв високого рівня моральної відповідальності передових верств населення, зокрема молоді України, здолав лицемірно-фальшиву правову діяльність владних структур і відтак, створив перспективу реальної гуманізації суспільства і демократизації держави на відповідних юридично-правових засадах. Моральна культура перетворює формальний статус правових законів в дієве знаряддя суспільного буття. Як сьогодні, так і майбутнє моральної культури, а також і залежної від неї ефективності юридично-правової системи держави не приходить саме по собі. Воно є результатом серйозно спланованої і ретельно втілюваної в життя науково обґрунтованої системи морально-етичного виховання усіх членів і верств населення. Безумовно, це в першу чергу стосується роботи вищих навчальних закладів, в яких викладання етики повинно не зводитись лише до культури поведінки, а на глибокій філософській основі формувати морально-ціннісну

культуру в її тісному зв'язку з правовими законами і нормами демократично-гуманістичного суспільства. Досвід навчально-виробничої практики студентів наявно доводить актуальність етичних знань в процесі управління виробництвом на фундаменті основних юридичних законів.